

UZASADNIENIE

Powód, (...) S.A. z siedzibą w B., wniósł o zasądzenie od pozwanej M. P. kwoty 9.994,74 zł. z umownymi odsetkami za opóźnienie równymi dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 09.03.2018 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu żądania podał, że pozwana zobowiązała się poprzez podpisanie w dniu 26.04.2017 r. weksla do zapłaty w dniu 08.03.2018 r. kwoty w nim wskazanej, tj. 10.794,74 zł. Powód w dniu 06.02.2018 r. wezwał pozwaną do wykupu weksla. Pozwana wpłaciła kwotę 800,00 zł. W pozostałej wysokości należność z weksla nie została zaspokojona i weksel nie został wykupiony.

Pozwana, M. P., nie kwestionowała zawarcia z powodem umowy pożyczki i posiadania zaległości w spłacie zobowiązania. Podniosła, że nie negocjowano z nią warunków umowy, oraz że nie miała żadnego wpływu na wysokość opłat, przewidzianych w umowie pożyczki typu prowizja i wynagrodzenie za (...). Domagała się zbadania umowy pod kątem pobranych opłat, tj. czy są one adekwatne do świadczenia powoda. Wniosła o rozłożenie ewentualnie zasądzonej kwoty na raty w wysokości po 200,00 zł. miesięcznie, powołując się na swoją sytuację rodzinną i majątkową.

Sąd ustalił, co następuje:

Pozwana M. P. zawarła w dniu 26.04.2017 r. z (...) S.A. z siedzibą w B. umowę pożyczki gotówkowej nr (...). Zgodnie z jej treścią, kwota udzielonej pożyczki wynosiła 6.000,00 zł., całkowita kwota do zapłaty 12.924,00 zł., opłata przygotowawcza 129,00 zł., wynagrodzenie prowizyjne 4.947,00 zł., wynagrodzenie z tytułu przyznania (...), o którym mowa w pkt 15 umowy - 900,00 zł. Pożyczka podlegała spłacie w 36 miesięcznych ratach po 359,00 zł. Wynagrodzenie prowizyjne (prowizja) zostało rozłożone na raty i miało być spłacone wraz z pożyczką. W ramach (...) pożyczkobiorcy przysługiwało dodatkowe uprawnienie, polegające na prawie do jednorazowego w całym okresie kredytowania, według jego wyboru, skorzystania z bezpłatnego odroczenia maksymalnie dwóch kolejnych terminów płatności rat albo bezpłatnego obniżenia o 50% maksymalnie czterech kolejnych rat. Całkowity koszt pożyczki, tj. wszelkie koszty, które pożyczkobiorca zobowiązany był ponieść, wynosił 6.924,00 zł., a całkowita kwota do zapłaty, tj. suma całkowitego kosztu pożyczki i pożyczki - 12.924,00 zł. Prawnym zabezpieczeniem spłaty kwot należnych pożyczkodawcy był weksel własny in blanco nie na zlecenie wraz z deklaracją wekslową. Zgodnie z pkt 8 umowy, jeżeli opóźnienie w płatności kwoty równej jednej racie przekroczy 30 dni, pożyczkodawca mógł wypowiedzieć umowę z zachowaniem 30 - dniowego okresu i wypełnić weksel po uprzednim wezwaniu pożyczkobiorcy do zapłaty zaległych rat w terminie 7 dni od otrzymania wezwania. Deklaracja wekslowa zawierała upoważnienie dla powoda wypełnienia weksla, w szczególności wpisania sumy, odpowiadającej zadłużeniu pozwanej, łącznie z kosztami sądowymi. Tytułem zabezpieczenia spłaty zobowiązań, wynikających z umowy pożyczki z dnia 26.04.2017 r., pozwana wystawiła w dniu 26.04.2017 r. weksel in blanco. Powód wypowiedział umowę pożyczki pismem z dnia 06.02.2018 r. w związku z niepłaceniem zobowiązań przez pozwaną zgodnie z ustalonym kalendarzem spłat, informując o długu w wysokości 10.794,74 zł. Jednocześnie zawiadomił pozwaną, że stosownie do postanowień umowy pożyczki i deklaracji wekslowej wystawiony przez nią weksel in blanco został wypełniony i wezwał ją do wykupu weksla w ciągu 30 dni pod rygorem skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego.

(dowód: umowa pożyczki z deklaracją wekslową k. 23-28, wypowiedzenie umowy pożyczki k. 6, weksel k. 5)

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie jedynie w części.

Stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów, które zostały złożone przez strony.

Powód domagał się zasądzenia od pozwanej kwoty 9.994,74 zł. z umownymi odsetkami za opóźnienie. Dochodzona pozewm należność wynika z weksla in blanco, wystawionego przez pozwaną jako zabezpieczenie roszczeń, wynikających z wiążącej strony umowy pożyczki z dnia 26.04.2017 r. W związku z powstaniem zaległości z tytułu tej umowy, powód wypełnił weksel in blanco oraz wezwał pozwaną do jego wykupu, czego w określonym terminie pozwana nie uczyniła.

Zgodnie z ustawą z dnia 28.04.1936 r. Prawo wekslowe (Dz.U.Nr 37, poz. 282 ze zm.), weksel jest papierem wartościowym, sporządzonym w formie ściśle określonej przez przepisy prawa wekslowego. Weksel własny zawiera bezwarunkowe przyrzeczenie wystawcy zapłacenia określonej w nim sumy pieniężnej w określonym miejscu i czasie oraz stwarza bezwarunkową odpowiedzialność osób w nim podpisanych. Weksel in blanco może być środkiem zabezpieczenia wierzytelności, wynikających z różnorodnych stosunków prawnych. Wystawiony jako własny i wręczony w związku z zawarciem umowy pożyczki, prowadzi do powstania zobowiązania wekslowego wystawcy. Powinien być wypełniony przez uprawniony podmiot zgodnie z zawartym porozumieniem lub wystawioną deklaracją wekslową.

Powstałe w ten sposób zobowiązanie wekslowe ma co do zasady charakter samodzielny i abstrakcyjny, a więc niezależny od podstawy prawnej, która spowodowała jego zaciągnięcie. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 03.02.2016 r., V CSK 314/15, dochodząc wierzytelności wekslowej, wierzyciel nie musi wykazywać podstawy prawnej zobowiązania, może powołać się tylko na treść weksla. Wydanie wierzycielowi weksla stwarza domniemanie istnienia w chwili jego wydania wierzytelności w wysokości sumy wekslowej i przerzuca w ten sposób ciężar dowodu przeciwnego na dłużnika, gdy tymczasem w braku weksla dowód istnienia i wysokości wierzytelności obciąża wierzyciela.

W ocenie Sądu przedstawiony przez powoda weksel spełnia wszystkie przypisane prawem cechy ważności tego dokumentu i stanowi podstawę zobowiązania wekslowego pozwanej jako wystawcy.

Cechą weksla jest – jak to wyżej wskazano – przede wszystkim jego abstrakcyjność, która polega na oderwaniu weksla od stosunku podstawowego, co oznacza, że brak, nieważność lub wadliwość stosunku kausalnego nie ma wpływu na ważność zobowiązania wekslowego. (vide: Szpunar, Komentarz do prawa wekslowego, Wyd. Prawn. 1994, k. 15; T. Borkowski, Prawo wekslowe w praktyce, k. 15)

Konsekwencją i przejawem abstrakcyjności weksla jest zatem niedopuszczalność badania istnienia, ważności i wadliwości stosunku podstawowego (art. 17 Prawa wekslowego), przy czym niedopuszczalność ta nie zależy od woli pozwanego. W tym znaczeniu abstrakcyjność ma charakter obiektywny. Zasada opisana powyżej doznaje jednakże wyjątku. Przepisy prawa wekslowego przewidują bowiem możliwość badania stosunku podstawowego w dwóch przypadkach:

- w przypadku weksla zupełnego w chwili jego wystawienia podnoszenie zarzutów ze stosunku podstawowego dopuszczalne jest wyjątkowo, gdy weksel nadal znajduje się w rękach remitenta jako pierwszego wierzyciela, bądź gdy nabywca działał świadomie na niekorzyść dłużnika, (vide: Szpunar, Komentarz do prawa wekslowego, Wyd. Prawn. 1994, k. 16; T. Borkowski, Prawo wekslowe w praktyce, k. 27),
- w przypadku weksla niezupełnego w chwili jego wystawienia (weksla in blanco), wystawionego w celu zabezpieczenia zobowiązania ze stosunku podstawowego.

W takiej sytuacji osłabienie abstrakcyjności weksla polega na dopuszczalności badania stanów faktycznych, wynikających ze stosunku podstawowego, w szczególności tego, czy odpowiedzialność dłużnika w ramach stosunku wekslowego odpowiada jego odpowiedzialności ze stosunku podstawowego. Dopuszczalność wysuwania przez wystawcę weksla zarzutów ze stosunku podstawowego w takiej sytuacji wynika z art. 10 Prawa wekslowego. Przewiduje on, że jeżeli weksel, niezupełny w chwili wystawienia, uzupełniony został niezgodnie z zawartym porozumieniem, nie

można wobec posiadacza zasłaniać się zarzutem, że nie zastosowano się do tego porozumienia, chyba że posiadacz nabył weksel w złej wierze albo przy nabyciu dopuścił się rażącego niedbalstwa.

Pogląd powyższy został zaakceptowany w orzecznictwie. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18.11.1970 r., I PR 407/70, stwierdził, że „weksel gwarancyjny nie jest wekslem abstrakcyjnym, lecz wekslem gwarantującym wykonanie zobowiązania, a więc kauzalnym”.

Reasumując, uznać należy za dopuszczalne badanie treści stosunku podstawowego w przypadku dochodzenia przez pierwszego wierzyciela należności z weksla in blanco przeciwko jego wystawcy.

W niniejszej sprawie powód, który jest pierwszym wierzycielem (zawarł z pozwaną umowę pożyczki z dnia 26.04.2017 r., która stanowi stosunek podstawowy), dochodził zapłaty z weksla niepełnego w chwili jego wystawienia przez pozwaną (weksla in blanco), wystawionego w celu zabezpieczenia zobowiązania ze stosunku podstawowego.

W związku z powyższym, zgłoszenie przez pozwaną zarzutów, dotyczących zarówno stosunku podstawowego – umowy pożyczki z dnia 26.04.2017 r., jak i weksla, upoważniało Sąd do badania treści tego stosunku. Nie bez znaczenia przy tym jest fakt, że pozwana posiada przymiot konsumenta.

Z okoliczności niniejszej sprawy wynika, że umowa pożyczki zawarta przez strony, oparta była o istniejący u strony powodowej wzorzec umowy. Postanowienia umowy nie były z pozwaną negocjowane (poza wysokością kwoty wypłaconej pożyczki), a pozwana zawarła tę umowę jako konsument. Kontrolę weksla w kontekście treści stosunku podstawowego należy uznać za szczególnie uzasadnioną w sprawach z udziałem konsumenta. Powyższe powoduje konieczność oceny przez Sąd umowy pożyczki z dnia 26.04.2017 r. pod kątem niedozwolonych postanowień umownych i rozważenia, czy w świetle art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia ww. umowy, przewidujące obowiązek zapłaty przez pożyczkobiorcę tzw. całkowitych kosztów pożyczki, jako że nie zostały uzgodnione indywidualnie z pozwaną – konsumentem, są dla niej wiążące. Zgodnie z tym przepisem, postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Z art. 385¹ § 3 k.c. wynika, iż nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy, przejętych z wzorca umowy, zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (art. 385¹ § 4 k.c.).

Zdaniem Sądu, z taką właśnie sytuacją mamy do czynienia w rozpoznawanej sprawie. W ocenie Sądu, zapis umowy, pozwalający stronie powodowej na pobranie całkowitych kosztów pożyczki w łącznej kwocie 6.924,00 zł. (przy kwocie udzielonej pożyczki 6.000,00 zł.) godzi w dobre obyczaje oraz narusza w sposób rażący interes konsumenta. Koszty te w zakresie wynagrodzenia prowizyjnego i wynagrodzenia za (...) należy uznać za rażąco wygórowane i nie mieszczące się w granicach swobody kontraktowania, określonej w art. 385¹ k.c., zważywszy że dłużnik zmuszony był przystać na tak ustalone warunki ze względu na swoją słabszą pozycję negocjacyjną.

Wskazać należy, iż umowa nie przewidywała żadnego świadczenia wzajemnego pożyczkodawcy, odpowiadającego obowiązkowi zapłaty ww. kosztów. Świadczy to jednoznacznie o tym, iż zastrzeżone one zostały jedynie w celu maksymalizacji zysków wierzyciela, co prowadzi do obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych i nie powinno korzystać z ochrony prawnej. Opłaty te przysporzyłyby nadmiernych i nieusprawiedliwionych zysków wierzycielowi. Powód nie udowodnił przy tym, że postanowienia, dotyczące ww. opłat i kosztów, były indywidualnie uzgodnione z pozwaną (art. 385¹ § 3 i 4 k.c.). Natomiast pozwana zaprzeczyła, aby negocjowano z nią warunki przedmiotowej umowy pożyczki. W konsekwencji z mocy art. 385¹ § 1 k.c. nie wiążą one stron. Nie prowadzi to jednocześnie do nieważności pozostałych postanowień umowy, zgodnie bowiem z art. 385¹ § 2 k.c. strony są związane umową w pozostałym zakresie.

Podnieść należy, że powód w żaden sposób nie udokumentował zasadności pobrania tak wysokiej prowizji i jej ekwiwalentności. W ocenie Sądu koszt czynności faktycznych, związanych z rozpatrzeniem wniosku, przygotowaniem oraz zawarciem umowy oraz udzieleniem pożyczki przedsiębiorcy zawodowo trudniącego się udzielaniem pożyczek na masową skalę – w świetle wiedzy i doświadczenia życiowego – nie mógł wynosić 4.947,00 zł.

W myśl art. 720 k.c. przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. W przypadku umowy pożyczki o charakterze odpłatnym, wynagrodzenie za korzystanie z kapitału stanowią przewidziane w kontrakcie odsetki. W związku z tym domaganie się przez pożyczkodawcę dodatkowego wynagrodzenia za udzielenie pożyczki (korzystanie z kapitału) jawi się jako mające na celu obejście przepisów o odsetkach maksymalnych.

Poważne wątpliwości Sądu wzbudziło również wynagrodzenie za (...) w kwocie 900,00 zł. Przewidziano je za dodatkowe uprawnienie, polegające na prawie do jednorazowego w całym okresie kredytowania, według wyboru pożyczkobiorcy, skorzystania z bezpłatnego odroczenia maksymalnie dwóch kolejnych terminów płatności rat albo bezpłatnego obniżenia o 50% maksymalnie czterech kolejnych rat. Podlegało ono pobraniu bez względu na to, czy pożyczkobiorca skorzystał z takiego uprawnienia, czy nie. Sąd nie doszukał się również w tym przypadku żadnego świadczenia pożyczkodawcy, odpowiadającego powyższemu wynagrodzeniu, tym bardziej, że odroczenie spłaty czy obniżenie rat miało nastąpić bezpłatnie. Nie wiadomo w związku z tym, za co się ono w istocie należało.

Sąd przyjął w związku z tym, iż powodowi należy się od pozwanej dochodzone pozwem roszczenie pomniejszone o wynagrodzenie prowizyjne w kwocie 4.947,00 zł. i wynagrodzenie za (...) w wysokości 900,00 zł.

W związku z powyższym, na podstawie powołanych przepisów, Sąd orzekł, jak w pkt 1 i 3 wyroku, tj. zasądził kwotę 4.174,74 zł. {9.994,74 zł. - (4.947,00 zł. + 900,00 zł.)}, oddalając powództwo w pozostałej części.

Sąd uwzględnił wniosek pozwanej o rozłożenie zasądzonego świadczenia na raty w związku z jej trudną sytuacją osobistą, rodzinną i majątkową. Sąd wziął pod uwagę zobowiązania finansowe pozwanej, w szczególności fakt, iż spłaca ona inne należności, a także to, że samotnie wychowuje dzieci oraz osiąga dochody miesięczne w wysokości najniższego wynagrodzenia krajowego.

Zastosowano tu zasadę, wynikającą z art. 320 k.p.c., kiedy w szczególnie uzasadnionych wypadkach Sąd może w wyroku rozłożyć na raty zasądzone świadczenie. Przepis ten stanowi jedną z tzw. reguł orzekania. Reguluje on tzw. moratorium sędziego. Założeniem tego przepisu jest uczynienie postępowania wykonawczego (egzekucji) realnym ze względu na określoną sytuację ekonomiczną i finansową pozwanego. Unormowanie to daje bowiem możliwość antycypowania trudności, mogących wyniknąć w toku postępowania egzekucyjnego, a które można już przewidzieć w fazie postępowania rozpoznawczego. Na podstawie tego przepisu sąd nie może modyfikować rozstrzygnięcia, wynikającego z dokonanych przez siebie ustaleń i prawidłowej subsumcji prawnej, lecz może jedynie dostosować treść sentencji orzeczenia do trudności ekonomicznych i finansowych, występujących po stronie pozwanego (vide: Kodeks postępowania cywilnego Komentarz pod red. K. Piaseckiego, tom I wyd. C.H. Beck, Warszawa 1996, s. 955 – 956).

Z tej przyczyny, na podstawie art. 320 k.p.c., Sąd postanowił jak w pkt 2 wyroku, rozkładając zasądzoną w punkcie 1 należność na 21 miesięcznych rat, przy czym 20 rat w kwocie po 200,00 zł., zaś ostatnia rata w wysokości 147,74 zł., powiększona o odsetki w wysokości i za okres wskazane w punkcie 1 wyroku, płatnych do ostatniego dnia każdego miesiąca z góry, poczynając od miesiąca, w którym uprawomocni się wyrok, z odsetkami ustawowymi na wypadek zwłoki w płatności którejkolwiek z rat.

Zdaniem Sądu, pozwana będzie w stanie uiszczać miesięcznie na rzecz powoda kwotę 200,00 zł. Rozkładając z mocy art. 320 k.p.c. zasądzone świadczenie pieniężne na raty, Sąd nie może - na podstawie tego przepisu - odmówić przyznania wierzycielowi żądanych odsetek za okres do dnia wydania wyroku, zasądzającego świadczenie. Rozłożenie zasądzonego świadczenia na raty na podstawie art. 320 k.p.c. ma ten skutek, że wierzycielowi nie przysługują odsetki

od ratalnych świadczeń za okres od daty wyroku do daty płatności poszczególnych rat (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15.12. 2006 r. w sprawie sygn. akt III CZP 126/06, publ. OSNC 2007/10/147, Biul.SN 2006/12/9). Z tej przyczyny odsetki zasądzone od dnia 09.03.2018 r. (żądanie pozwu) do dnia wydania wyroku.

O kosztach procesu Sąd orzekł w punkcie 4 wyroku stosownie do dyspozycji art. 100 k.p.c., rozdzielając je stosunkowo. Powód wygrał w 41,50% i poniósł koszty w kwocie 2.317,00 zł., na które składają się opłata od pozwu 500,00 zł., opłata od pełnomocnictwa 17,00 zł. oraz wynagrodzenie pełnomocnika 1.800,00 zł. Pozwana nie wykazała kosztów procesu. W związku z tym, zasądzone na rzecz powoda koszty procesu w kwocie 214,56 zł. (517,00 zł. x 41,50%). Sąd, mając na uwadze trudną sytuację majątkową pozwanej, odstąpił jednocześnie od obciążania jej kosztami zastępstwa procesowego (art. 102 k.p.c.).

SSR Agnieszka Brzoskowska